

Begränsning av icke yrkesmässig användning av kemiska växtskyddsmedel i Sverige

Rapport från ett regeringsuppdrag

Kemikalieinspektionen är en myndighet under regeringen. Vi arbetar i Sverige, inom EU och internationellt för att utveckla lagstiftning och andra styrmedel som främjar god hälsa och bättre miljö. Vi har tillsyn över reglerna för kemiska produkter, bekämpningsmedel och ämnen i varor och gör inspektioner. Vi ger också tillsynsvägledning till kommuner och länsstyrelser. Vi granskar och godkänner bekämpningsmedel innan de får användas. Vårt miljö kvalitetsmål är Giftfri miljö.

© Kemikalieinspektionen.

Artikelnummer: 361 249

Förord

Regeringen gav i september 2016 Kemikalieinspektionen i uppdrag¹ att analysera behovet och möjligheten att begränsa icke yrkesmässig användning av kemiska växtskyddsmedel i Sverige. Uppdraget ska redovisas senast den 30 juni 2017.

Denna rapport redovisar ett huvudförslag till begränsningar för den aktuella användningen samt förslag till författningsändringar.

Projektledare har varit Amelie Pedersen och projektmedarbetare har varit Wiktor Andersson, Peter Bergkvist, Stina Maxlahti, Eva Rackow och Elsa Rosén.

22 maj 2017

Nina Cromnier

Generaldirektör

¹Uppdrag att analysera behovet och möjligheten att begränsa icke yrkesmässig användning av kemiska växtskyddsmedel i Sverige. Miljö- och energidepartementet. M2016/02092/Ke. Kemikalieinspektionens dnr H16-06804.

Innehåll

Sammanfattning	6
Summary	7
1 Uppdrag, avgränsning och syfte	8
1.1 Uppdraget.....	8
1.2 Samråd och dialog	8
1.3 Avgränsning	9
2 Bakgrund och förutsättningar	10
2.1 Reglering av växtskyddsmedel	10
2.1.1 EU:s växtskyddsmedelsförordning (EG) nr 1107/2009.....	10
2.1.2 Direktiv 2009/128/EG om hållbar användning av bekämpningsmedel	14
2.1.3 Förordningen (2014:425) om bekämpningsmedel.....	14
2.1.4 Kemikalieinspektionens föreskrifter (KIFS 2008:3) om bekämpningsmedel	15
2.1.5 Klassificering och märkning av växtskyddsmedel.....	16
2.2 Privat användning av kemiska växtskyddsmedel.....	16
2.2.1 Verksamma ämnen och användningsområden	16
2.2.2 Försålda mängder och trender.....	17
2.3 Risker och problem	19
2.3.1 Förorening av yt- och grundvatten	20
2.3.2 Risker för barn.....	21
2.3.3 Skada på annan växtlighet.....	21
2.3.4 Hud- och ögonirritation hos användare	21
2.3.5 Risker för fåglar, däggdjur och pollinerande insekter	21
2.3.6 Glyfosat och cancer	22
2.3.7 Rapporter om förgiftningar	23
2.3.8 Miljöövervakning	23
2.4 Tidigare svenska förslag och regleringar	24
2.4.1 År 2000 - Förslag: Inga växtskyddsmedel mot vegetation i klass 3.....	24
2.4.2 År 2002 – Koncentrat flyttas från klass 3 till 2 L.....	24
2.4.3 År 2010 - Skyddsavstånd införs för glyfosatprodukter i klass 3.....	25
2.4.4 År 2014 - Skyldighet att använda den minst skadliga metoden eller medlet.....	26
2.4.5 År 2015 - Nya spridningsregler	26
2.4.6 År 2016 - Återkallande av godkännanden för växtskyddsmedel med glyfosat och talgamin.....	26
2.4.7 År 2016 - Kriterier för vilken klass ett växtskyddsmedel ska tillhöra	27
2.5 Användning och reglering i andra länder	27
2.5.1 Danmark.....	28
2.5.2 Finland.....	29
2.5.3 Norge.....	29
2.5.4 Frankrike	29
3 Åtgärd för att begränsa den privata användningen av kemiska växtskyddsmedel	30
3.1 Tillåt endast växtskyddsmedel som innehåller verksamma ämnen med låg risk för privat användning.....	31

3.1.1	Rättsliga förutsättningar	31
3.1.2	Utformning av åtgärden.....	31
3.2	Andra handlingsalternativ som har övervägts.....	32
3.2.1	Förbud för all privat användning av kemiska växtskyddsmedel.....	33
3.2.2	Förbud för privat användning av växtskyddsmedel på vissa områden och ytor	33
3.2.3	Krav på hur information till köpare av växtskyddsmedel ska lämnas	33
3.2.4	Krav på att kemiska växtskyddsmedel som överlåts för privat användning ska förvaras inlåsta	34
3.2.5	Införande av kriterier för placering i behörighetsklasser i den svenska bekämpningsmedelsförordningen	34
3.2.6	Krav på anmälan för att få överlåta växtskyddsmedel för privat användning	34
4	Konsekvensanalys	35
4.1	Beskrivning av problemet och syfte med åtgärden.....	35
4.2	Nollalternativet	35
4.3	Vilka berörs av åtgärden	37
4.4	Konsekvenser av åtgärden	37
4.4.1	Privatpersoners agerande.....	37
4.5	Konsekvenser för hälsa- och miljö	39
4.6	Konsekvenser för privatpersoner som använder växtskyddsmedel	40
4.6.1	Glyfosat	40
4.6.2	Ättiksyra.....	41
4.6.3	Järnsulfat.....	41
4.7	Konsekvenser för företag.....	42
4.7.1	Vilka är företagen som står bakom växtskyddsmedlen	42
4.7.2	Konsekvenser för företag som inte längre kan sälja produkter till privatpersoner	42
4.7.3	Konsekvenser för företag som säljer produkter med lågriskämnen eller andra alternativ.....	42
4.8	Konsekvenser för yrkesmässiga användare	43
4.9	Konsekvenser för myndigheter	43
4.10	Behov av särskild hänsyn till små företag.....	44
4.11	Tidpunkt för ikraftträdande	44
4.12	Samråd.....	44
5	Litteraturförteckning	46
	Bilaga 1.....	48

Sammanfattning

Kemikalieinspektionens uppdrag är att minska riskerna för att människor och miljö skadas av kemikalier. På uppdrag av regeringen har vi undersökt om den privata användningen av växtskyddsmedel behöver begränsas.

Kemikalieinspektionen avser att begränsa den privata användningen av kemiska växtskyddsmedel så att endast de växtskyddsmedel som innehåller verksamma ämnen med låg risk enligt EU:s växtskyddsmedelförordning, får godkännas för privat användning. De nya bestämmelserna bör kunna träda ikraft och börja tillämpas från 2019.

Vilka ämnen som bedöms vara *ämnen med låg risk*, eller *lågriskämnena*, beslutas på EU-nivå. Den ordinarie processen att bedöma vilka ämnen som innebär låg risk sker löpande under flera år. EU-kommissionen kommer tidigast under 2017 att publicera en lista över verksamma ämnen som preliminärt bedöms uppfylla kraven på verksamma ämnen med låg risk.

De nya bestämmelserna medför att endast produkter med mindre farliga egenskaper blir tillåtna. Vilka produkter som inte kommer att kunna säljas till privatpersoner är beroende av EU-kommissionens bedömning av vad som är lågriskämnena. Vår preliminära bedömning är att bland annat glyfosat och ättiksyra inte kommer betraktas som lågriskämnena och därmed inte heller kommer att finnas tillgängliga för privat bruk i framtiden. De som i sin trädgård använder växtskyddsmedel som innehåller dessa verksamma ämnen behöver då välja andra alternativ. De nya bestämmelserna innebär också att de växtskyddsmedel som idag är godkända och som innehåller ämnen med låg risk enligt EU:s preliminära lista, får fortsatt vara kvar för privat användning till dess att ämnena har genomgått den ordinarie processen på EU-nivå och fått klartecken.

Ett fåtal växtskyddsmedel är godkända för privat bruk i Sverige. De har prövats av Kemikalieinspektionen och har bedömts inte ge några oacceptabla effekter på hälsa eller miljön, förutsatt att medlen hanteras korrekt. Om de däremot inte hanteras korrekt kan en del av de godkända växtskyddsmedlen medföra att hälsa och miljö kommer till skada. Detta gäller till exempel vissa medel mot mossor eller ogräs i hemträdgårdar. Enligt EU:s direktiv om en hållbar användning av bekämpningsmedel är EU:s medlemsländer skyldiga att sätta upp mål och införa nationella bestämmelser som minskar riskerna med användningen av växtskyddsmedel. Att införa en regel som endast tillåter produkter med lågriskämnena för privat användning är en sådan bestämmelse.

Sverige har under lång tid bedrivit ett förebyggande arbete kring användningen av växtskyddsmedel och då särskilt för de växtskyddsmedel som får användas privat. Samtliga godkända växtskyddsmedel omprövas kontinuerligt av Kemikalieinspektionen. Omprövningen kan leda till begränsningar och i vissa fall till att godkännanden återkallas helt. Att endast tillåta växtskyddsmedel som innehåller verksamma ämnen med låg risk, innebär att reglerna skärps och att riskerna minskas ytterligare för den privata användningen. Det överensstämmer väl med vårt arbete med den svenska handlingsplanen för en giftfri vardag, som har ett särskilt fokus på att skydda barn och ungdomar från påverkan av kemikalier.